

*“Daar gaat ze weer. Alleen in het donker.
Andere kinderen worden opgehaald na de les.
C. niet. Haar turnpakje is kapot.
Ik voel me machteloos!”*

Als vrijwilligers zich zorgen maken

Waar kunnen vrijwilligers in uw organisatie terecht als ze zich zorgen maken over de thuissituatie van andere leden?

De overheid heeft meer en meer aandacht voor huiselijk geweld. Via de publiekscampagnes '[Kinder mishandeling stopt nooit vanzelf](#)' en '[Voor een veilig thuis](#)' worden burgers aangemoedigd om in actie te komen als ze ongerust zijn over de thuissituatie van mensen in hun omgeving. Op 1 juli 2013 wordt de [wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kinder mishandeling](#) voor beroepskrachten ingevoerd. Het doel van de wet is geweld in privésituaties zo vroeg mogelijk te signaleren en te stoppen. Deze wet is geschreven is voor betaalde professionals, maar biedt ook voor vrijwilligersorganisaties aanknopingspunten. Deze publicatie gaat in op de rol

die een vrijwilliger en het bestuur van vrijwilligersorganisaties hebben als het gaat om de veiligheid in de thuissituatie van leden, cliënten of deelnemers.

Types vrijwilligersorganisaties

Welke weg wijst een bestuur zijn vrijwilligers die zorgen hebben? Dat is afhankelijk van het type vrijwilligersorganisatie. In welke vrijwilligersorganisatie werkt u?

Werkt uw organisatie met vrijwilligers?

↓ Ja

Nee →

Deze leaflet is niet op uw organisatie van toepassing. Zie www.meldcode.nl om na te gaan of uw organisatie onder de wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling valt.

Zijn de vrijwilligers ondersteunend aan een organisatie waar voornamelijk betaalde professionals werken?

↓ Nee

Ja →

Afhankelijk van de sector is uw organisatie vanaf 1 juli 2013 verplicht een Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in te voeren. In de meldcode wordt vastgelegd wat betaalde én onbetaalde medewerkers behoren te doen wanneer zij zorgen hebben over de thuissituatie van cliënten of deelnemers. Waar kunnen vrijwilligers bijvoorbeeld hun zorgen uiten? Bij een vrijwilligerscoördinator? Of bij een aandachtsfunctionaris? [Lees er meer over bij 'Wie aanwijzen als aandachtsfunctionaris?'](#)

Is er in uw organisatie wel een betaalde professional in dienst?

↓ Ja

Nee →

In dit geval is het van belang dat vrijwilligers met hun zorgen ergens terecht kunnen binnen de organisatie, bijvoorbeeld bij het bestuur, of bij iemand anders in de vrijwilligersorganisatie die als aandachtsfunctionaris optreedt. Klik [hier](#) voor een voorbeeld.

Heeft de betaalde professional een inhoudelijke of begeleidende functie?

↓ Ja

Nee →

In dit geval is het van belang dat vrijwilligers met hun zorgen ergens terecht kunnen binnen de organisatie, bijvoorbeeld bij het bestuur of bij iemand anders in de vrijwilligersorganisatie die als aandachtsfunctionaris optreedt. Lees er meer over bij ['Wie aanwijzen als aandachtsfunctionaris?'](#)

Vrijwilligers kunnen bij een betaalde professional terecht met hun zorgen. Diegene moet weten welke taken hij heeft. Lees verder bij ['Wat zijn de taken van een aandachtsfunctionaris?'](#)

Wie aanwijzen als aandachtsfunctionaris?

Wie er het beste de taak van aandachtsfunctionaris op zich kan nemen, hangt sterk af van het type organisatie. Het ligt voor de hand om een betaalde medewerker met een inhoudelijke of begeleidende functie deze taak te geven. Zijn er alleen vrijwilligers betrokken in de organisatie? Dan is het denkbaar dat iemand uit het bestuur deze taak op zich neemt. Of bijvoorbeeld een lid van de vereniging die beroepsmatige kennis, ervaring of affiniteit heeft met dit onderwerp.

Wat is het belang van één aanspreekpunt?

Het voorkomt dat vrijwilligers met teveel mensen binnen de organisatie hun zorgen delen. Dat levert vaak weinig op en is met het oog op de privacy van de deelnemers onzorgvuldig en onwenselijk. Het is belangrijk dat het bestuur van de vrijwilligersorganisatie de benoeming van de aandachtsfunctionaris intern communiceert. Zo weten vrijwilligers bij wie zij binnen de organisatie terecht kunnen met hun zorgen en hun vragen. Dit vergroot de kans dat zorgen van vrijwilligers worden opgepakt en een problematische situatie wordt opgelost.

Wat zijn de taken van een aandachtsfunctionaris?

De aandachtsfunctionaris luistert naar de zorgen van vrijwilligers. Na een gesprek kan de aandachtsfunctionaris advies vragen aan het [Advies- en Meldpunt Kindermishandeling \(AMK\) of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld \(SHG\)](#). Een mogelijk advies is om als aandachtsfunctionaris, eventueel samen met de vrijwilliger, een gesprek aan te gaan met de betrokkene(n) over de geuite zorgen. Het AMK¹ kan ook adviseren een melding te doen zodat de situatie kan worden onderzocht. Het AMK zet hulp in gang zodra er duidelijk is hoe de situatie in elkaar steekt. De aandachtsfunctionaris laat de vrijwilliger daarop weten of er actie wordt ondernomen.

¹ Vanaf 1 juli 2013 neemt het SHG ook meldingen aan om hulp in gang te zetten.

Gaan vrijwilligers (dan zomaar) met betrokkenen in gesprek over hun zorgen?

Soms is het gesprek eenvoudig en kan een vrijwilliger (zonder tussenkomst van de aandachtsfunctionaris) zijn zorgen in een gesprek aan de orde stellen. Een leider van een zomerkamp kan bijvoorbeeld aan een ouder vragen waarom een kind geen slaapzak of extra kleren bij zich heeft. Ook kan een vrijwilliger in een ouderensoos aan een gast vragen of hij de zorg voor zijn dementerende vrouw nog wel aan kan. Openheid is een belangrijke waarde in een respectvolle omgang met elkaar.

Van een gemiddelde vrijwilliger mag echter niet gevraagd worden dat hij zijn zorgen altijd met de betrokkene bespreekt. In sommige gevallen richt dat gesprek zelfs meer schade aan. Dit is zeker het geval wanneer iemand het gesprek ervaart als een beschuldiging van verwaarlozing of mishandeling. Het is daarom belangrijk dat het bestuur vrijwilligers duidelijk maakt dat zij hun zorgen altijd met de aandachtsfunctionaris kunnen bespreken. De vrijwilliger en aandachtsfunctionaris bekijken samen wat er moet gebeuren en wie van hen wat doet.

Een vrijwilliger werkt voor een vrijwilligersorganisatie. Deelnemers of cliënten zien degene als vertegenwoordiger van de organisatie. Een melding bij het AMK of SHG, of een ingewikkeld gesprek met een betrokkene, kan onrust creëren binnen de organisatie. Ook daarom is het raadzaam vrijwilligers te stimuleren om eerst het gesprek met de aandachtsfunctionaris aan te gaan.

En wat als een vrijwilliger het oneens is met de aandachtsfunctionaris?

Het is mogelijk dat de vrijwilliger en de aandachtsfunctionaris van mening verschillen over de ernst van de zorgen. De aandachtsfunctionaris vindt bijvoorbeeld dat het 'allemaal wel meevalt' en vraagt daarom geen advies

aan het AMK of het SHG, terwijl de vrijwilliger erop staat dat het wel gebeurt. In dat geval kan de vrijwilliger zelf advies vragen bij het AMK of het SHG en dit advies ook opvolgen. In veel gevallen zal de vrijwilliger zijn zorgen graag uit handen geven aan de aandachtsfunctionaris.

Hoe communiceer ik dit naar vrijwilligers?

Vrijwilligers hebben een rol in het opvangen van signalen. Het ligt niet voor de hand om voor hen een verplicht stappenplan te maken. Het is voldoende om regelmatig te melden bij wie vrijwilligers terecht kunnen met hun zorgen.

Communicatietips

- * Communiceer naar vrijwilligers bij wie ze met hun zorgen terecht kunnen en herhaal deze informatie regelmatig. Plaats bijvoorbeeld de volgende voorbeeldtekst in een vast kadertje in de nieuwsbrief, of via een button op de website: *Maak jij je wel eens zorgen over de thuissituatie van één van onze leden? Blijf er niet mee rondlopen! Bespreek je zorgen met onze aandachtsfunctionaris (naam, emailadres en telefoonnummer). Samen bekijken jullie wat er met deze zorgen kan gebeuren.*
- * Maak het niet te zwaar. Spreek bij voorkeur over 'zorgen' en wees voorzichtig met termen als 'kindermishandeling' en 'huiselijk geweld'.
- * Maak in de informatie aan vrijwilligers duidelijk dat ze er altijd goed aan doen om eerst met de aandachtsfunctionaris te overleggen. Ook wanneer ze de zorgen met de deelnemer zelf willen bespreken.
- * Zorg dat de aandachtsfunctionaris de weg weet te vinden naar het AMK en SHG.

Vrijwilligerscentrales

Deze brochure gaat in op zorgen die vrijwilligers kunnen hebben in hun contacten met kinderen en volwassenen. De brochure richt zich niet op vrijwilligerscentrales die bemiddelen tussen vraag en aanbod van vrijwilligers. Op deze vrijwilligerscentrales is overigens de Wet verplichte meldcode niet van toepassing.

Meer informatie

U kunt gebruik maken van [ondersteunend materiaal](#) (websites, voorbeelden uit het veld, telefoonnummers etc.) die het bestuur, de aandachtsfunctionaris en de vrijwilliger meer informatie biedt.

Colofon

Redactie: Lydia Janssen in samenwerking met MOVISIE

Eindredactie: afdeling communicatie MOVISIE

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie en illusie

Utrecht, 2013

© MOVISIE, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

Deze publicatie is tot stand gekomen dankzij financiering van het ministerie van VWS.

Bijlage A:

Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

De wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is geschreven voor instellingen waar vooral professionals werken. De instelling stelt een stappenplan (meldcode) op en de professionals volgen dit stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vrijwilligers binnen de organisatie zijn niet verplicht de vijf stappen te volgen. Als zij zich zorgen maken over de thuissituatie van cliënten of bewoners, kunnen zij deze neerleggen bij de professionals van de instelling.

De vijf stappen van de meldcode zijn:

- * Stap 1: breng signalen in kaart
- * Stap 2: overleg met een collega en raadpleeg eventueel het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)
- * Stap 3: spreek met de mogelijke pleger, tenzij de veiligheid dit niet toelaat
- * Stap 4: weeg het geweld of de kindermishandeling
- * Stap 5: beslis: organiseer hulp of meld.

De stappen van de meldcode worden verder toegelicht op www.meldcode.nl.

De wet geldt per 1 juli 2013 voor de sectoren:

- * gezondheidszorg, waaronder ook jeugdgezondheidszorg, geestelijke gezondheidszorg
- * onderwijs waaronder ook leerplichtambtenaren
- * kinderopvang, peuterspeelzaalwerk
- * maatschappelijke ondersteuning, zoals welzijn, maatschappelijk werk en thuiszorg
- * langdurige AWBZ zorg
- * jeugdzorg
- * justitie
- * asielzoekerscentra

Links:

- * [Publiekscampagne tegen Kindermishandeling](#)
- * [Publiekscampagne Huiselijk Geweld](#)
- * [Publiekscampagne Ouderenmishandeling](#)

Bijlage B: Wat doen het AMK en SHG?

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) geven advies in alle gevallen waarin kindermishandeling of huiselijk geweld aan de orde zou kunnen zijn. Bij het AMK kan daarnaast een melding gedaan worden. Ook bij de SHG kan dit vanaf 1 juli 2013 als de wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is bekrachtigd.

Advies

Vrijwilligers en beroepskrachten kunnen gebruik maken van deze adviesfunctie. Bij het vragen van advies nemen AMK of SHG zelf geen contact op met de betrokkenen. Zij geven alleen advies aan degene die om dit advies vraagt. Zo kunnen het AMK en het SHG helpen bij het beoordelen of er echt aanleiding is tot zorg en bij de mogelijke aanpak van deze zorgen.

Melding

In geval van een melding vraagt de melder het AMK of het SHG de zaak verder uit te zoeken en te bekijken wat er aan de hand is en hoe de betrokkenen goed kunnen worden geholpen. In geval van een melding geeft de melder de naam door van degene over wie hij zich zorgen maakt, zodat contact kan worden opgenomen met het gezin. De medewerker van het meldpunt zal dan samen met de betrokkenen kijken of en wat voor hulp passend is. Wanneer de melder geen professional is, kan de melding anoniem blijven.

Anonimiteit

Voor een melder die geen professional is, bijvoorbeeld een vrijwilliger, geldt de omgekeerde regel: AMK en SHG maken in hun contacten met het gezin alleen bekend wie de melder is, als de melder daarvoor uitdrukkelijk zijn toestemming geeft. In dat geval kan de vrijwilliger er overigens ook op aandringen dat niet zijn eigen naam, maar de naam van de organisatie als melder bekend wordt gemaakt bij het gezin. In geval van een advies kan de

adviesvrager wel zijn eigen naam aan het AMK of het SHG geven, maar hij noemt niet de naam van degene over wie hij zich zorgen maakt. Worden er toch gegevens van de betrokkene gevraagd, dan hoeft de adviesvrager deze niet te geven. Als een professional een melding van een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij het AMK of het SHG doet, geldt als hoofdregel dat het AMK of het SHG in de contacten met het gezin ook duidelijk maakt van wie de melding afkomstig is. Anoniem blijven ten opzichte van het gezin is, kort gezegd, voor een professional alleen mogelijk als dat nodig is voor de veiligheid van het gezin of die van de professional zelf.

Niet eens met het advies?

Geeft het AMK of het SHG een advies dat je niet uit kunt voeren, wees daar dan duidelijk over. Geef bijvoorbeeld duidelijk aan bij het AMK of het SHG dat je jezelf niet in staat acht om in gesprek te gaan met de deelnemer over je zorgen, of dat het als vereniging niet lukt om hulp voor de deelnemer te organiseren. Je bent niet verplicht het advies op te volgen. Maar het is wel verstandig om dan opnieuw contact op te nemen met het AMK of het SHG om te kijken hoe zij de zorgen over kunnen nemen.

Kortom

Zorgen over minderjarigen?

Naar het AMK

Voor advies hoeft de naam van de deelnemer en zijn gezin niet bekend te worden gemaakt. Bij een melding moet dit wel, maar de vrijwilliger kan anoniem blijven voor het gezin.

Zorgen over volwassenen/ouderen?

Naar het SHG

Voor advies hoeft de naam van de deelnemer en zijn gezin niet bekend te worden gemaakt aan het SHG. Bij een melding moet dit wel, maar de vrijwilliger blijft als regel anoniem voor het gezin.